
Kyrkomötet Ekumenikutskottets betänkande 2022:2

Uigurernas situation

Sammanfattning

Detta betänkande behandlar motion 2022:4 om uigurernas situation. Motionärerna föreslår att kyrkostyrelsen ska lyfta uigurernas situation i internationella ekumeniska organ och där även föreslå granskning av hur folkrätten tillämpas i Kina. Utskottet ser det som oomtvistligt att såväl uigurer som folkrätten inte respekteras i Kina men är angelägen att inte i onödan förorsaka ytterligare svårigheter för utsatta grupper där.

Utskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionen, men att med anledning av densamma uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur uigurernas situation i Kina kan belysas i internationella ekumeniska organisationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:4,
2. med anledning av motion 2022:4 uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur uigurernas situation i Kina kan belysas i internationella ekumeniska organisationer.

Motionens förslag

Motion 2022:4 av Torbjörn Aronson m.fl., **Uigurernas situation**

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att lyfta uigurernas situation i Kina i internationella ekumeniska organisationer och i dessa även föreslå en granskning av folkrättens tillämpning i Kina.

Bakgrund

Uigurer är en centralasiatisk, huvudsakligen sunnimuslimsk, folkgrupp som talar ett med turkiska besläktat språk. Xinjiangprovinsen är inte bara rik på fossila bränslen och mineraler utan också en stor bomullsproducent. Kinesiska statens intensiva kontroll över provinsen syftar officiellt till att hindra separatistiska grupper att begå terroråd. Som ett led i det som enligt kinesiska staten är terrorförebyggande arbete finns ett stort antal fängslar. Enligt flyktingar från lägren förekommer massvåldtäkter och andra fysiska, sexuella och mentala övergrepp. Uppgifter från människorättsorganisationer talar om massteriliseringar av uiguriska kvinnor, tvångsarbete och omfattande folkomflyttningar till fabriker i andra delar av Kina. Kina anklagas för folkmord genom utrotning av den uiguriska kulturen och brott mot mänskligheten men avvisar anklagelserna som fientlig propaganda.

Folkrätten består av regler och principer som reglerar hur stater och vissa andra internationella aktörer ska samarbeta och agera gentemot varandra. Folkrätten innehåller också regler om ansvarsutkrävande för internationella brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I folkrätten ingår bland annat mänskliga rättigheter. Som brott mot mänskligheten räknas bland annat mord, våldtäkt, tortyr och tvångsarbete om de utgör eller ingår som ett led i ett omfattande eller systematiskt angrepp riktat mot en grupp civila.

Svenska kyrkans mission etablerade verksamhet i Kina 1922, med fokus på utbildning och etablering av församlingar i samverkan med framförallt norska missionssällskapet. Efter att västerländska missioner utvisats och kulturrevolutionen förbjudit religiös verksamhet generellt, inledde Svenska kyrkans mission i mitten av 1980-talet samarbete med den kyrkliga etablerade biståndsorganisationen Amity. Man stödde projekt för lokal hälsovård med s.k. barfotaläkare samt skickade lärare till Kina, vilka förmedlades av Svenska Missionsrådet och undervisade i engelska på lokala högskolor och universitet. Från början av 2000-talet drogs successivt antalet lärare ner och fokus låg på Amitys arbete med hiv-prevention. Det konkreta samarbetet med Amity fasades ut omkring 2014 men både Act Svenska kyrkan och Amity är aktiva deltagare i ACT-alliansen. Svenska kyrkan upprätthöll kontakter med den etablerade protestantiska kyrkan i Kina sedan denna åter tillåts att verka från 1979 och utbyte av officiella delegationer har skett regelbundet, senast 2015 då ledarskapet för kyrkan besökte Sverige.

Svenska kyrkan i utlandet har pausat verksamheten i Kina eftersom nuvarande visumregler i stort sett omöjliggör lagliga inresor syftande till kyrklig verksamhet. De fram till nyligen möjliga halvofficiella inresorna är numera omöjliga.

Såvitt känt har internationella ekumeniska organ inget fokus på Xinjiang. Inte heller Act Svenska kyrkan har fokus på Xinjiang. Däremot övervakas situationen sedan 2020 inom ramen för nationell nivåns arbete med stöd till församlingar och stift vad gäller hållbar upphandling och hållbara inköp, då tvångsarbete inte är förenligt med hållbara inköp. Till grund för detta arbete ligger en australiensisk, en engelsk och en internationell rapport som samtliga identifierar kopplingar mellan kända varumärken och tvångsarbete understött av den kinesiska staten. Nationell nivå släppte i december 2021 en uppföljningsrapport, framtagen i samarbete med bland annat Sveriges kommuner och regioners inköpscentral. Denna rapport är den hittills mest omfattande leverantörsuppföljningen vad gäller uigurernas situation. Den risk för tvångsarbete som finns gör att Svenska kyrkan ingår i investerarsamarbeten som adresserar denna risk.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:4.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2022:4 uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur uigurernas situation i Kina kan belysas i internationella ekumeniska organisationer.

Utskottet konstaterar att Kyrkornas världsråd noga överväger huruvida individer eller grupper försätts i fara innan uttalanden görs eller aktioner genomförs. Utskottet anser att det i detta ärende är mycket svårt att agera rätt utan att samverka med en partner som känner de lokala förhållandena. Utskottet ser det som viktigt att brutala diktaturer inte ska få hindra Svenska kyrkan att fatta rätt beslut, men att besluten också måste

fattas klokt. Uigureernas situation belystes i en rapport från FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter 31 augusti 2022.

Eu 2022:2

Utskottet konstaterar vidare att motionärerna både vill lyfta uigureernas situation i ekumeniska organisationer och att det där ska föreslås en granskning av folkrätten i Kina. Även om det går att hitta en väg att bifalla den del av förslaget som avser att lyfta frågan finns risk för att övriga föreslagna åtgärder drabbar dem som avses hjälpas. Kyrkornas världsråd kan måhända vara en partner; likväl saknas lokala partners, vilket enligt praxis finns där Svenska kyrkan agerar.

Utifrån det anförda föreslår utskottet att motionen ska avslås. Med anledning av det anförda föreslår utskottet dock kyrkomötet att uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur uigureernas situation i Kina kan belysas i internationella ekumeniska organisationer.

Uppsala den 6 oktober 2022

På ekumenikutskottets vägnar

Katarina Glas, ordförande

Magnus Evertsson, sekreterare

Beslutande: Katarina Glas, ordförande, Gun Eriksson, Klas Corbelius, Christian Bonde, Edvina Palmcrantz, Yvonne Stålnacke, Eva-Maria Munck, Josefine Carlsén, Åsa Felix Everbrand, Gudrun Wängelin Lernskog, Madelaine Erlandsson Starwing, Per Hanö, Mona Olsson, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Peter Weiderud, Birgitta Nilsson, Tomas Jansson, Lars-Ivar Ericson, Johan Hjertén, Jan-Åke Isaksson, Marja Hillerström, Birgitta Axelsson Edström, Maria Hjernerth och Kerstin Rossipal.

Biskop Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.